

6-1-1989

โรคมวงคล้อเทียมในแก้งหม้อ

กาญจน์ชัย แสนวงศ์

สุพจน์ เมธาภิวัฒน์

ประสิทธิ์ ธาราจิตรกุล

บรรยง คັນจาวะ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm>

Part of the [Veterinary Medicine Commons](#)

Recommended Citation

แสนวงศ์, กาญจน์ชัย; เมธาภิวัฒน์, สุพจน์; ธาราจิตรกุล, ประสิทธิ์; and คັນจาวะ, บรรยง (1989) "โรคมวงคล้อเทียมในแก้งหม้อ," *The Thai Journal of Veterinary Medicine*: Vol. 19: Iss. 2, Article 6.

DOI: <https://doi.org/10.56808/2985-1130.1525>

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm/vol19/iss2/6>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in The Thai Journal of Veterinary Medicine by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

โรคมงคล่อเทียมในแก้งหม้อ

กาญจน์ชัย แสงวงศ์ วท.บ., สพ.บ.*
สุพจน์ เมธาภิวัดน์ วท.บ. (สัตวบาล)*
ประสิทธิ์ ธราวิจิตรกุล ภบ., วทม.**
บรรจง คั่นธวะ วท.บ.***

บทย่อ

แก้งหม้อเพศเมีย อายุ 3 ปี ของสวนสัตว์เชียงใหม่ ตายขณะกำลังรับการ รักษาแผลฝีขนาดใหญ่ที่ต้นขาหลังซ้าย ก่อนตายแสดงอาการ ผอม ทมดแรง นอนซึม เบื่อ-อาหาร จากการผ่าซาก พบฝีหนองจำนวนมาก กระจายทั่วไป ในตับ ม้าม ปอดและเต้านม ผลการตรวจเชื้อแบคทีเรียจากบริเวณดังกล่าวพบ *Pseudomonas pseudomallei*

บทนำ

โรคมงคล่อเทียม (Meliodosis) เป็นโรคติดต่อทั้งในสัตว์และในคนที่เกิดจาก เชื้อ *Pseudomonas pseudomallei* โรคนี้พบอยู่กลุ่มในประเทศที่อยู่ในเขตร้อนชื้น เช่น มาเลเซีย ไทย พม่า เวียดนาม เป็นต้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนและใน พื้นที่ที่มีน้ำขังชื้นแฉะ สัตว์ที่เป็นโรคนี้ได้แก่ หนู ลู่นัย แมว ม้า แพะ แกะ และวัว

(Blood and Henderson, 1974; Upatoom et al., 1984) สัตว์ประเภท กวาง (บำรุง, 2526) ลิงชิมแปนซี ลิง-อูรังอุตัง ลิงวอก ลิงกัง และ ลิงแสม (Klos and Lang, 1982; Wallach and Boever, 1983) การติดต่อเกิดได้ หลายทาง เช่น การกินอาหารและน้ำ ที่มีเชื้อ เชื้ออาจเข้าสู่ร่างกาย โดยแมลง-กัดหรือบาดแผล และการหายใจเอาเชื้อ

* พนักงานบำรุงสัตว์ สวนสัตว์เชียงใหม่

** ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*** หน่วยปฏิบัติการจุลชีววิทยา งานปฏิบัติการกลาง รพ.มหาราชนครเชียงใหม่

เข้าไป อาการร้ายแรงที่พบในคนคือ การติดเชื้อมีในกระแสเลือดและมี Septicemia รั้งปล้น จะมีอัตราการตายสูงมาก ในหนูจะมีอาการอ่อนเพลีย มีไข้ มีของเหลวออกจากตาและจมูก เป็นเวลา 2-3 เดือนจึงตาย ในแกะร่างกายอ่อนแรงและตายใน 1-7 วัน ในม้ามีไข้สูง ไอ มีของเหลวออกจากจมูก ปอดบวมอย่างรุนแรงแล้วตาย ในแพะมีอาการคล้ายในแกะแต่ระยะเวลาของการเป็นโรคนานกว่า ในหมู่มิใช่ตัวขาอ่อนแรง ไอ มีของเหลวไหลออกจากจมูกและตา เปื่ออาหารแล้วตาย

แก้งหม้อ (*Muntiacus feae*) เป็นสัตว์เคี้ยวเอื้อง กีบคู่ ขนาดเล็ก ลำตัวยาว 88 ซม. น้ำหนัก 22 กก. ลำตัวออกสีน้ำตาลดำ ด้านท้องมีสีน้ำตาลปนขาว ขนบนหลังมีสีเหลืองทอง ที่หน้าผากระหว่างฐานเขียง 2 มีสีเหลืองแกมน้ำตาล ข้าง 4 มีสีเข้มกว่าสีของลำตัว ด้านหน้าของเขามีแถบสีขาวจากโคนขาไปที่กีบ หางสั้นด้านบนมีสีดำเข้ม ด้านล่างเป็นสีขาว มีเขาเฉพาะตัวผู้ ข้างละกิ่ง มีถิ่นกำเนิดแถบเทือกเขาตะนาวศรี เขาจังหวัดราชบุรี จนถึงจังหวัดตากและพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่า นอกจากนั้นยัง เคยพบในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและพังงา ชอบอาศัยตามป่าดงดิบ ปกติอยู่ตามลำพังตัวเดียว แต่ฤดูผสมพันธุ์อยู่เป็นคู่ ออกหากินตอนเช้าตรู่ พลบค่ำและตอนกลางคืน โดยหากินตามทุ่งโล่งชายป่า ที่มีลูกไม้ป่าหญ้าระบัด กินดินโป่ง แก้งหม้อตั้งท้องนาน 6 เดือน ออกลูกครั้งละ 1 ตัว (กองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้, 2521; ณัฐณี,

2529; บำรุง 2526; Lekagul and McNeely, 1977.)

จุดประสงค์ของรายงานฉบับนี้ เพื่อรายงานโรคมงคล่อเทียมในแก้งหม้อ 1 ราย จากล่วนสัตว์เชียงใหม่ จะเป็นการเตือนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องระมัดระวังไม่ให้สัตว์ที่ตัวเลี้ยงเป็นโรคนี้ และระมัดระวังตัวเองไม่ให้ติดโรคนี้จากสัตว์ด้วย

ประวัติของแก้งหม้อ

แก้งหม้อเพศเมียนี้เกิดเมื่อ 18 มิถุนายน 2527 ที่ล่วนสัตว์ดุสิต รับมาเลี้ยงไว้ที่ล่วนสัตว์เชียงใหม่ เมื่อ 1 เมษายน 2529 เกิดลูกแล้ว 1 ตัว เมื่อ 2 พฤษภาคม 2530 แก้งตัวนี้ เลี้ยงรวมเป็นฝูงกับแก้งหม้อตัวอื่น ๆ อีก 6 ตัว ภายในคอกขนาดพื้นที่ ประมาณ 400 ตารางเมตร พื้นคอกเป็นดินมีหญ้าขึ้นคลุมอยู่ทั่วไป

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2530 พบต้นหาหลังซ้ายด้านในบวมโตคล้ายฝี จึงให้การรักษาโดยให้กินยา Prednisolone acetate ร่วมกับ Cotrimoxazole แต่อาการไม่ดีขึ้น วันที่ 29 มิถุนายน 2530 ได้ทำการเปิดแผลพบหนองสีเหลืองอ่อนจำนวนมาก หลังจากเอาหนองออกแล้ว ได้ทำการเย็บปิดปากแผลและทำการรักษาแผลติดต่อกันด้วยยา Ampicillin ชนิดฉีด เข้ากล้ามเนื้อขนาด 10 มก./กก. ติดต่อกันนาน 5 วัน และยา ซัลฟานิลาไมย ชนิดผงที่แผลในระยะแรก ๆ ของการรักษา สัตว์ยังลู่สภาพดี กินอาหารได้ตามปกติ ต่อมาสัตว์

ต้นฉบับ หน้าขาดหายไป

ต้นฉบับ หน้าขาดหายไป

วิจารณ์

การเกิดโรคมงคล้อเทียมในแก้งหม้อ ครั้งนี้ถือเป็นรายงาน ฉบับแรกในประเทศไทย อาการเริ่มต้นคือ ผื่นแดงที่ต้นขา หลังย้ายค่านใน เมื่อเปิดแผลพบหนอง- สีเหลืองอ่อนจำนวนมาก (โดยไม่ได้ส่งตรวจหาเชื้อ) จึงให้ยาฉีด Ampicillin และยา Sulfa ไล่แผล ต่อมามีอาการผอม และเบื่ออาหาร จึงเจาะเลือดส่งเพาะเชื้อ แต่เนื่องจากส่งตรวจเพียง 1 ตัวอย่าง จึงตรวจไม่พบเชื้อ ก่อนตายร่างกายซูบ ผอมมาก นอนซิมและหมดแรง จากการผ่าซากพบผื่นแดงจำนวนมาก กระจายในตับ ม้าม ปอดและไตนม เมื่อนำหนองไปเพาะ เลี้ยงจึงพบเชื้อ *Pseudomonas pseudomallei*

จากผลการตรวจดังกล่าว เชื้ออาจเข้าสู่ร่างกายของแก้งหม้อได้ 2 ทาง คือ เชื้อเข้าสู่ผิวหนังตามรอยแผลก่อนที่จะเกิดผื่นแดงตามมาหรือเชื้อเข้าสู่แผลเปิดขณะรักษา ผื่นแดง อย่างไรก็ตาม ถ้าได้ทำการตรวจหาเชื้อจากหนองที่ผ่าออกมาแต่แรกคงจะช่วยในการวินิจฉัยโรคและการรักษาชีวิตของแก้งหม้อนี้ได้ ฉะนั้นการป้องกันโรคที่ดีจึงควรให้ความสนใจต่อรอยแผลแม้ว่าจะมีขนาดเล็ก โดยทำความสะอาดและให้การ รักษา ทำให้สภาพพื้นคอกแห้งไม่ชื้นแฉะ เพราะเชื้อนี้สามารถทนอยู่ในน้ำได้นาน 8 สัปดาห์และในโคลนนาน 7 เดือน นอกจากนี้ควรกำจัดหนูให้หมดจากบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ด้วย เนื่องจากโรคนี้เมื่อเกิดกับ หนูจะเป็นแบบเรื้อรังนานถึง 2-3 เดือน

โรคนี้เป็นโรคที่อาจทำให้คนตายได้ จึงจัดเป็นโรคสัตว์ติดคนที่สำคัญ ดังนั้น- เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้เลี้ยงและ สัตว์แพทย์ ต้องทำงานด้วยความระมัดระวัง และควรหยุดทำงาน ถ้ามีบาดแผล โดยเฉพาะบริเวณมือและเท้า

เอกสารอ้างอิง

- กองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ 2521 สัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครอง อักษรสยามการพิมพ์ กรุงเทพฯ หน้า 330.
- ณัฐดี ประกอบผล 2529 พฤติกรรมในแก้งหม้อใน ล้วนสัตว์เชียงใหม่ การค้นคว้าอิสระระดับมหา- บัณฑิต ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หน้า 2-3.
- บำรุง วัฒนารมย์ 2526 สัตว์ป่า บัณฑิตการพิมพ์ กรุงเทพฯ หน้า 130, 147.
- สุมาลี พฤษชากร, ประสิทธิ์ ธีราวิจิตรกุล, ธีระ ศิริสุนทรนะ 2524 การแยกเชื้อสเตรปโตค็อกคัส สเตรปโตค็อกคัส จากผู้ป่วยในโรงพยาบาลนคร- เชียงใหม่ เชียงใหม่เวชสาร 20:501-510.
- Blood, D.C. and Henderson, J.A. 1974. In: Veterinary Medicine. Bailliere Tindall, p. 634.
- Gilardi, G.L. 1985. Pseudomonas. In: Manual of Clinical Microbiology. Lennette, E.H., Balows, A., Hausler, Jr. W.J., and Shadomy H.J. (Eds). 4 th ed. American Society for Microbiology. Washington, D.C. pp. 350-372.
- Jayanetra, P., Vorachit, M., and Bhatarakamol, S. 1975. *Pseudomonas pseudomallei*. II. Laboratory and experimental studies in animals. Southeast Asian J. Trop. Med. Pub. Health 6:10-17.
- Klos, H.G. and Lang, E.M. 1982. In: Handbooks of Zoo Medicine. Van Nostrand, Reinhold, p. 62.

- Lekagul, B. and Mc Neely, J.A. 1977.
In: Mammals of Thailand. Kuruspha,
Bangkok pp. 678-679.
- Upatoom, N., Thitisak, W., Leerisikul,
N., Likitdechroj, B., Somasatitkul,
S. 1984. Bovine Melioidosis : A
case report. Thai J. Vet. Med.
14(1):65-70.
- Wallach, J.D. and Boever, W.J. 1983.
In: Disease of Exotic Animals.
W.B. Saunders Co. p. 43.

Summary

Melioidosis in Fea's Barking Deer (*Muntiacus feae*)

*Kanchai Sanwong B.Sc., D.V.M.**
*Supot Methapivat Dip.in Vet, B.S.A.H.**
*Prasit Tharavichitkul B.Sc., M.S.***
*Banyoung Khantawa B.Sc.****

Thai J. Vet. Med. 19(2);1989:97-102

Three years old female Fea's Barking Deer (*Muntiacus feae*) of Chiangmai Zoo died after being treated the large abscess at fore part of the left hind leg. Before she died, she showed sign of emaciation, weakness and anorexia. At necropsy, multiple abscesses were found in liver, spleen, lung and udder. *Pseudomonas pseudomallei* was isolated from the lesions.

* Animal Management Division, Chiangmai Zoo, Chiangmai 50000, Thailand

** Department of Microbiology, Faculty of Medicine, Chiangmai University.

*** Microbiology section, central laboratory, Maharaj Nakorn Chiangmai Hospital.